

Şagirdlərin innovativ fəaliyyəti üçün^{1.}

“Sabahın alımları” müsabiqəsinin qalibləri mükafatlandırıldı

Fevralın 11-13-də “Sabahın alımları” IX Respublika müsabiqəsi keçirilib və dünən qaliblər mükafatlandırılıb. Yuxarı sinif şagirdlərinə tədqiqat aparmaq, öz elmi nai-liyyətlərini nümayiş etdirmək imkanı yaratmaq və onların arasından hər il ABŞ-da keçirilən İSEF-Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində iştirak edəcək namizədləri müəyyənləşdirmək məqsədi ilə keçirilən müsabiqəyə bu il 15 şəhər və rayonun ümumtəhsil məktəblərində təhsil alan 454 şagird 258 layihə ilə qatılıb. Elm Ekspertiza Komissiyasının qərarına əsasən, onlardan 327 nəfər 187 elmi layihə ilə müsabiqədə iştirak etmək hüququnu qazanıb. Bu hüququnu qazananların 112 nəfəri IX sinif şagirdi, 129 nəfəri X sinif və 86 nəfər XI sinif şagirdidir. Müsabiqədə iştirak edənlərin 48 faizi bölgələrdən qatılanlar təşkil edib. 187 layihədən 47-si fərdi, 140-i isə kollektiv işin nəticəsidir.

Geyimdə və hərbidə yenilik edən Sumqayıt məktəbliləri enerjini əlçatan, səngər həyatını asanlaşdırıldılar

Müsabiqədə Sumqayıt məktəbliləri fəal iştirak edib-lər. Məsələn, Şəms Kamilli Sumqayıt şəhərindəki 16 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdidir.

Şagırdlərin innovativ fəaliyyəti üçün

➡ Əvvəli səh.1

Ruhiyə DAŞSALAHLİ

Elektrik enerjisi istehsal edən ayqaqqabı modeli təklif edir: "Elektrik enerjisinin olçatmasız olduğu yerlərdə alternativ həll yollarına ehtiyac duyur. Men də bu yollardan birini təklif edirəm".

İnsanın hərəkət etdiyi ilk 34 dəqiqədən başlayaraq, ayqaqqabida enerji yaradığını deyən Sumqayıt məktəblisi bu ayqaqqabı ilə insanların hərəkət etməyə stimul yaradacağına inanır.

Başqa bir Sumqayıt məktəblisi Nailə Əmrirova Texniki və təbiət elmləri liseyində təhsil alır. Həndəsənin köməyi ilə məsələlərə kökündən həll etməyi təklif edib.

Sumqayıt şəhər təbiət elmləri təmayülli gimnaziyada oxuyan Leyla Qəniyeva və Bahar Kərimli isə hərbçilərin vəziyyətini nəzərə alaraq ideya irəli sürüb. Onlar çətin şəraitdə hərbçiləri többi qazla temmə etmeyin yolunu təklif edirlər. Bu cür şəraitlərdə daha çox ağacın kəsildiyini vurgulayan məktəblilər ikişənlərə ideya ilə həm də təbiəti qoruya bilmək ləğvinə inanırlar. Belə ki, əsərlər qida qalıqlarından ibarət tullantularını məktəblilərin hazırladığı, özləri ilə asanlıqla daşıya biləcəkləri qurğuya yığmaqla qaza çeviro və özlərinə istiye məmkələr hazırlaya bilərlər.

Məktəblilər insan psixologiyasını araşdırır təhsilə maraq yaradan sistem qurdular

Aqsın Əlisoy Kaspi liseyinin IX sinif şagirdidir. Keyfiyyətli təhsilə inanır və komanda üzvləri ilə elə bir sistem qurub ki, şagirdi dərsliyi, insan özüñüñiñşəfa həvəsləndirəcək. Onlar sünü intellektin köməyile təhsilə marağı artırmaq isteyirlər. "Sünü intellekti virtual təhsil assistenti" - "Clara" layihəsinə hazırlayarak 2-3 ay araşdırırlar. Sosial psixologiyadan cənayətkar psixologiyasına qədər insan psixologiyası ilə bağlı çoxlu materiallar oxuyublar. Özlərdən insanların hərəkətindən neçə düşüne biliçəyi barədə rəy formalaşandan sonra program hazırlayıblar. Ruminiyada keçirilən Beynəlxalq Robot və İnformatika Olimpiadasının bürünc medalçısı olan Aqsın Əlisoy deyir ki, layihə üzündə işə davam edir. Örtüda həm də sistem qoyacaq, layihələri qəbul edilərsə, Təhsil Nazirliyi qarışında sistemin məktəblərdə tətbiqi ilə bağlı məsələ qaldıracaqlar.

İnsan sağlığı məktəbilərinə əsas tədqiqat mövzularından

Ümumiyyətlə, müsabiqəyə təqdim olunan ideyalardan belə görünür ki, insan, onun sağlığının, xəstəliklərə mübarizəsi, təhlükələrdən qorunması məktəblilərin diqqət mərkəzinə dədir.

Gülnar və Kənan Qurbanlılar bir ailənin övdəti, eyni məktəbin - Yassamal rayonu 60 nömrəli tam orta məktəbin şagirdləridirlər. Biri X, digeri XI sinifdə oxuyur. Hazırladıqları kardiograf qurğusunu az detaldan hazırlanmış üçün ucuz və sərfli sayılır. Texminən 17 AZN-a başa gələn cihaz 3 nöqtədən insan bedənində elektrodları birləşdirir. Sağ və sol, həmçinin sol ayaqdan birləşdirilmiş cihaz insan ürəyinin elektrokardiogramını çıxardır. Məktəblilərin təklif etdiyi elektrokardiogram ucuz başa gəlməyindən əlavə, mobilliyi və təhlükəsizliyi ilə de seçilir. Məktəblilər deyir ki, klinikada elektrokardiogram cihazlarının üzərinə su düşse, partlayışa səbəb olacaq, onlar hərəkət etməyi təklif edirlər. Bununla "Təmiz ölkəm, sağlam gelecek" ideyəsinə gerçəkləşdirmək isteyirlər. Həm təbiətə tullanı olaraq geri qayıdadək qida qalıqlarını alternativ enerjiyə çevirməklə bir yandan təbiətin çirkənməsinin qarşısını alır, qida tullantularının qıçırılması nəticəsində əldə etdikləri qazla yanacaq əldə edərək bu istiqamətdə chti-

"Sabahin alimləri" müsabiqəsinin qalibləri mükafatlandırıldı

"Sabahin alimləri" müsabiqəsi şagirdləri təşviq edir

Biz hədəfə gedən yolda SABAHHIN ALIMLƏRİNƏ arxalanırıq

Onların hər biri final mərhələsinə çıxmışla layihələri ilə seçildiklərinə səbət ediblər. Ancaq aralarında "Sabahin alimləri" IX Respublika Müsabiqəsinin qalibi olmayanlar da olub.

Qaliblərin mükafatlandırılma mərasimində çıxış edən Təhsil naziri Ceyhun Bayramov bildirib ki, elmi-innovativ təsəbbüsünən on plana çəkilmiş, gənclərin elmi fəaliyyətə istiqamətləndirilməsi elmin və təhsilin nöqtəsindən öz torpaq sahəsinə nəzarət etmək, əkin həyata keçirmək mümkündür. Layihənin her bitki üçün individual yanaşması var".

Qalib layihə ortaya bir sıfırıçılıkda çıxış edən "Babam bildirdi ki, robot dözlətməyə maraqlıyım. O, belə bir layihə hazırlamağı və reallaşdırmağı istədi. Problemləri araşdırıb təpdim və robotun üzərində işlədim".

Naim Amerikadan da uğurla qayıtmış və təhsilini xarici ali təhsil müəssisələrində davam etdirmək istəyir: "Artıq bir neçə xarici universitetdən dəvet golub. Dəvətinə gözəldəyim ölkə və universitetlər var. Ona görə də hələ qərar verməmişəm. Ancaq kompüter mühəndisliyi ixtisasına yiyələnmək istədiyimə əminəm".

Məktəblilərin funksional zibil qutuları

Ölkə məktəbliləri yaşlıqları şəhərin görünüşünə xələf getirən zibillikləri ləğv etməyə çalışırlar. Bu cəhdələr müsabiqədə nümayiş etdirilən ideyalardan, layihələrdən aydın görünür. Maraqlı layihələrdən birini 245 nömrəli tam orta məktəbin şagirdi Həmid Haşımzadə təklif edib.

Zibillik sadəcə şəhərdə dərmi? Məktəblilər suyu, torpağı da tullantılardan temizləməkdə qərarlıdır. 202 nömrəli tam orta məktəbin şagirdi Amin Baxşiyev xüsusi hazırlanmış süngüllərə dənizdə üzərək suyu neftdən asanlıqla temizləyir. Neftin itkisiz yığılmasını təmin edir.

Binəqədidi 299 nömrəli tam orta məktəb-liseyin şagirdlərinin həzirladıqları okeanlarda canlıları ziyan vurmadan plastikləri toplayan cihazı təhsil müəssisəsinin şagirdi Almaz Muradov təqdim edib.

Məktəblilər təmiz su, təmiz torpaq, təmiz havaya üzərində mübarizədə həm de yanacaq, enerjiyə qənaət etməyə çalışırlar. Öz ideyalardan gerçəkləşdirək tükənən töbii sərvətlərdən əldə edilən yanacaqdan istifadə etməyə çalışırlar. Bakı məktəbliləri Bakının neftlə çirkənmış torpaqlarını yabanı bitki kolları əkməklə təmizləməyə, şoran torpaqları bitki yetişdirməyə cəhd edib və laiyihələrdən görünü, ki, ugur qazanıblar.

Nazir qeyd edib, səfaya doqquzuncu dəfə keçirilən "Sabahin alimləri" müsabiqəsi ölkəmizdə həyata keçirilən 1498 şagird iştirak edib, onlardan 613 nəfəri müxtəlif mükafatlar qazanıb. Qaliblər arasında seçilən 48 on yaxşı laiyihənin müəllifi ABŞ-də keçirilən Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində iştirak etmək üçün 4 laiyihə (7 şagird) seçildi. Həmin şagirdlər BP-nin maliyyə destəyi ilə ABŞ-ın müxtəlif elmi comiyetləri tərəfindən şagirdlərimizə 10 mükafat təqdim edildi.

Xatırladaq ki, "Sabahin alimləri" müsabiqəsi riyaziyyat, fizika, kimya, biologiya, tibb və sağamlıq, ekolojiya, mühəndislik, kompüter elmləri üzrə keçirilir. Müsabiqədə idiyə qədər 1498 şagird iştirak edib, onlardan 613 nəfəri müxtəlif mükafatlar qazanıb. Qaliblər arasında seçilən 48 on yaxşı laiyihənin müəllifi ABŞ-də keçirilən Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində iştirak edib. Bir dəfə müsabiqənin xüsusi mükafatına, 5 eləvə mükafatlara laiyiq görünlər.

Bu müsabiqənin qalibləri

Sırvan məktəbliləri yeni mənbələr axtarışındadır

Kimya-biologiya təmayülli Respublika liseyinin Şırvan filialının IX sinif şagirdi Aysun Mahmudlu deyir ki, o və dostları qida tullantularından bioqazın alınması texnologiyasını təklif edirlər. Bununla "Təmiz ölkəm, sağlam gelecek" ideyəsinə gerçəkləşdirmək isteyirlər. Həm təbiətə tullanı olaraq geri qayıdadək qida qalıqlarını alternativ enerjiyə çevirməklə bir yandan təbiətin çirkənməsinin qarşısını alır, qida tullantularının qıçırılması nəticəsində əldə etdikləri qazla yanacaq əldə edərək bu istiqamətdə chti-

"Sabahin alimi"nin qızıl medalçısı Amerikadan da ugurla döñəcəyinə inanır

Bu siyahıda adı olan, liseyin on maraqlı layihələrdən birinin müəllifi Naim Xuduzadə "Sabahin alimləri"